De strafuitvoering uitgelegd aan onze kinderen

Hoe moeten we de strafuitvoering uitleggen aan onze kinderen?[1] Dit was tot voor kort al niet eenvoudig en de recente belevenissen rondom de opsluiting van Fouad Belkacem hebben die klus er niet gemakkelijker op gemaakt. Op het moment van schrijven (midden juni 2012) staat de woordvoerder van Sharia4Belgium volop in de belangstelling. Bij het verschijnen van deze aflevering van *FATIK* zal de storm al wel gaan liggen zijn, maar het incident blijft niettemin uitermate boeiend en betekenisvol.

Waar ging het over? Belkacem had na een incident in Molenbeek, waarbij een vrouw in nikab een politieagent een kopstoot had gegeven tijdens een identiteitscontrole, via een boodschap op Youtube zijn ongenoegen geuit en opgeroepen tot geweld. En dat is niet netjes. Vandaar dat hij een klacht voor aanzetten tot haat en geweld aan zijn broek gesmeerd kreeg. Terwijl de raadkamer zich nog moest buigen over de verdere aanhouding van Belkacem had de Minister van Justitie echter al laten weten dat de man sowieso niet vrij zou komen. Hoezo? Ze zou erop toezien dat een eerder opgelopen straf van zes maanden in uitvoering zou worden gebracht.

Voor wie weinig bekend is met de eigenaardigheden van de Belgische strafuitvoering lijkt hier wellicht geen vuiltje aan de lucht: een door een rechter uitgesproken straf wordt in principe uitgevoerd. En op het eerste zicht lijkt die stelregel ook hier te zijn toegepast. Maar in ons land is de situatie net ietwat complexer: korte straffen (tot en met zes maanden) worden immers *niet* uitgevoerd. Dat is al vele jaren het geval. Er is daardoor een legitieme verwachting ontstaan dat dit niet gebeurt. En die legitieme verwachting heeft daarenboven een geschreven neerslag in een officiële brief van de Minister van Justitie. Iedereen die wat vertrouwd is met de materie of zelf ervaring heeft met de straftoemeting of -uitvoering – het maakt niet uit of je nu in de magistratenzetel zit of op de beklaagdenbank belandt – weet dit dus ook. De meest recente ministeriële omzendbrief dateert intussen al van 17 januari 2005 en is dus al meer dan zeven jaar richtinggevend voor het beleid met betrekking tot de (niet-) uitvoering van de kortere straffen.

Wat nu als de rechter die de zes maanden had opgelegd aan Belkacem, anticipeerde op de niet-uitvoering ervan, en deze vrijheidsstraf wordt nu toch wél uitgevoerd? Voelt die rechter zich dan bij zijn pietje gepakt? Of andersom: mag je als rechtsonderhorige in dit land niet de verwachting hebben dat een korte straf niet wordt uitgevoerd, als ministeriële richtlijnen dit zó dicteren en dit intussen al jaren de praktijk is – kortom: *omdat de strafuitvoering nu eenmaal zo werkt*? Het ó zo mooie begrip 'rechtszekerheid' smaakt wel vrij bitter als je volgende elementen aan elkaar tracht te koppelen: a) straffen uitgesproken door een rechter dienen uitgevoerd te worden; b) vrijheidsstraffen tot zes maanden worden niet uitgevoerd, dixit de ministeriële richtlijn terzake; c) bij uitzondering kunnen dergelijke straffen wél worden uitgevoerd, maar daar beslist diezelfde minister dan weer over; d) wie op die uitzonderlijke wijze voor zes maanden achter de tralies belandt, komt er opmerkelijk slechter van af dan wie tot zeven maanden effectief wordt veroordeeld en deze straf (volgens de thans geldende ministeriële richtlijnen over de korte vrijheidsstraffen en het elektronisch toezicht) omgezet ziet worden in… één maand elektronisch toezicht.

We hebben het al vaker geschreven in dit tijdschrift: de strafuitvoering is danig scheef gegroeid door het in de loop der tijd ontwikkelde beleid waarbij de uitvoerende macht beslist over niet-uitvoering, omzetting en inkorting van korte vrijheidsstraffen. Het systeem heeft daardoor wat weg van een grote trukendoos gericht op één doel: de druk op de overbevolkte gevangenissen verlichten. De recente interventie in de zaak-Belkacem draagt alvast niet bij tot meer transparantie. Integendeel: het wordt een knoeiboel en *recht*lijnigheid lijkt ver zoek.

Hoe moeten we *deze* strafuitvoering uitleggen aan onze kinderen?

Tom Daems *

1 *De titel van dit editoriaal is een knipoog naar het boek van Jean-François Lyotard,* Het postmoderne uitgelegd aan onze kinderen *(Kok, Agora 1987).*

* *Tom Daems is doctorassistent, Vakgroep Strafrecht & Criminologie, Institute for International Research on Criminal Policy (IRCP), Universiteit Gent, Tom.Daems@UGent.be.*